

ONTOLOJİK ANLAMDA GÜVENSİZLİK SORUNU VE “ÇARESİZ”

Ramazan KORKMAZ*

“Çaresiz
Sonunda bir köpeği evlat edindi.”
(Edgü 2002: 79).

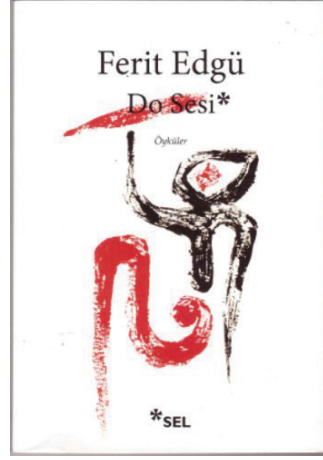
Modern insanın en önemli problemlerinden birisi, ontolojik anlamda duyduğu güvensizliktir. Küreselleşen dünyada, araçları ellerinde bulunduran egemen kültürlerin baskılayıcı/yutucu etkileri; daha tekil, renksiz ve robotik bir dünyanın gelişmesine zemin hazırlarken insanın kendi sınırlarının ne kadar geçirgen ve korumasız olduğunu da ona bir tür *çaresizlik* içinde fark ettirmektedir.

Robotlaşma tehdidi altındaki insan ve toplumlar, tarihsel arka planlarını ve bu arka plan kültürünün oluşturduğu ‘değer’ nosyonunu yitireceklerinden; gelecekle ilgili büyük bir güven sendromu yaşarlar. Laing, ontolojik anlamda varlığının tehdit altında hisseden insanın ‘yutulma, içe çökme, taş kesilme’ (Laing1993: 45) gibi üç tür anksiyete ile karşılaşacağını söyler. Bu nedenle yalnızlık ve yabancılaşma, çağımız insanın başını döndüren en temel iki sorun olarak karşımıza çıkar. Genellikle zamanın süreksizliği bilinci temelinde karakterize edilen modernlik; gelenekten kopuş, yenilik duygusu, zamanın geçip gidişi (Foucault 1994: 181) gibi anlayışlar üzerine şekillenir. İnsanı, zamansal ve toplumsal ilişkilerden soyutlayarak geçici bir ‘an’a ve bireyselliğin kör cenderesine sıkıştıran modernizm, onu kendisi ve türü hakkında daha derin ve radikal düşüncelere iter.

Başlık dâhil toplam 6 sözcükten oluşan “Çaresiz” adlı öykü, modern çağa yazılmış bir ağıt gibidir; sessiz bir çılgınlıkla başlar bu ağıt; Çaresiz... Çaresizlik; insanın sınırlarına çarparak artık gidecek bir yerinin olmadığı, söyleyecek sözünün/harcayacak gücünün kalmadığı zamanlara ve bu zor zamanları derinden duyumsamaya gönderme yapar. Bir bakıma ölüm gibi mutlak egemen gücün karşısında başını öne

* Prof. Dr., Ardahan Üni.

eğip susmak gibidir çaresizlik. Fakat buradaki öykü kahramanı, susmak, yazgısına razı olmak, durumu kabullenmek yerine; kendini kuşatan bu olumsuz koşulları ve zamane değersizliğini protesto eder; “bir köpeği evlat edin”ir. Burada dikkati çeken önemli iki unsur vardır; köpek ve evlat. Köpek sadakati ile bilinen bir hayvandır. Evlat ise, insan soyunun zamana karşı en büyük dayanağı/direnci, karanlığa karşı umududur. İnsan, evladı ile hem şimdi, hem gelecekte var olacaktır. Varolmak sadece neslin devamı ve nesnel bir süreğenlik değil, tinsel anlamda geleceğe başka bir bedende akıştır; bunu sağlayacak iki şey vardır; birincisi, fiziksel evladı, ikincisi onu tinsel bakımdan içeren manevi evlatları.

Öyküde asıl, fiziksel anlamdaki evlatların, ebeveynlerini yalnız bırakmalarından bahsediyor. Evladın yani geleceğin şimdiki, geçmişini yalnız bırakması; tam da modernizimin zamansal süreksizliğine, kopuşuna işaret eder. Aile bireyleri arasındaki ilişkilerin ölümü, çağın en köklü sorunlarından biri olarak gündemde olsa da tarihsel bir varlık olan insan bunu bir türlü kabullenemez. Zira birbirine eklemlebilen anlar ancak tarih olabilir; evlatlar ebeveynlere eklemlemez ise, o zaman insan türü hayvanlara benzer; tek başına, tarihsiz, kimliksiz ve değersiz kalır. Evlatların, bütün duyuşsal varoluş alanlarından koparak Laing'in “taş kesilme” veya “kişisizleşme” olarak tanımladığı tarzda bir talihsizliğe uğramış olması, ebeveyni, zaman karşısında yapayalnız bırakır ve ondaki zaman tarafından yutulma korkusunu tetikler. Bu durum, insan türü için tam yıkımdır.

İnsanın sonsuz zaman içinde yitip gitmemesi için bir değere, bir anlama, bir tarihe yaslanması kaçınılmazdır. Ancak öykünün başkışisi, yalnız, yalın, yorgun ve kızgın bir ebeveynidir. Kendisinin dünyada önemsedığı sadakat, vefa, kadirbilirlik gibi değerleri, evladı veya evlatları tarafından önemsenmemiş; babalık/annelik gibi kutsal bir kurumu, kendi türünden/soyundan değil, ontolojik anlamda- varlık kategorisi bakımından bir alt basamakta yer alan hayvana/hayvanlara (köpeğe) emanet etmek istemektedir. Bu varlığın yasalarına aykırı bir tutumdur; zira modern ontolojide varlık kategorileri arasında geçişgenlik yoktur. Hayvan türü insanda ve insan türü hayvanda devam etmez, edemez. Ancak öykü kahramanı, evlatlarının sadakatsizliğini protesto etmek için kendi sürekliliğini sadakatiyle bilinen köpek türüne emanet ederek; çağın bu büyük hastalığına, insanlığı bekleyen o büyük tehlikeye dikkati çekmek ister.

Öykünün başlığı olan “Çaresiz”, sözü “sonunda” ifadesinde bağlandığında, apaçık bir duruma işaret eder; “Çaresiz”, belli bir emek sarf etmiş ve bu emekleri hiçbir karşılık bul(a)mamıştır, ortada kalmıştır, terk edilmiştir. Bu yutulma korkusu, varoluşsal anlamdaki bungleluğun, bunaltının ve baş dönmelerinin ana kaynağıdır.

Sonsuz, karanlık kuyulara seslenmek ne kötüdür, ne büyük talihsizliktir... İnsanın trajikliği de zaten yankı bulamamasından kaynaklanır. Yaşamın en soylu aynasında (evladında) yankı bulamayan “Çaresiz”, tek bir birey olmaktan öte, bütün insan türünü simgeleyen metaforik bir değere dönüşür. İnsan türü, yalnızca ölüme karşı çaresizdir; fakat ihanet ölümden daha acıdır. İnsanın ebeveynlerini yok sayması, fiziksel görmeden ve dokunmadan çok, duyuşal taşlaşmaya ve vicdani körlüğe denk gelir. Çaresiz, böylesine bir duyuşal taşlaşmayı ve vicdani körleşmeyi, bütün insanlık adına protesto ederek “köpeği evlat edinir.” Evlat edinmek, Türkçede atalar ruhunun barınağı sayılan “kutsal ocak”ın sönmemesi için, umutsuzca ama son derece insani endişelerle başka bir bedende ileriye atılmadır, belki de çaresizliğin son çaresidir. Ancak dikkat edilirse Çaresiz, bir insan evladını değil de, bir köpeği evlat edinmiştir. Demek ki Çaresiz’in tepkisi, bütün bir insanlık türünedir. Bozulma ve çürüme yalnızca kendi soyunda değil, türündedir. Böylece Çaresiz’in kendi türündeki çürüme, değersizleşme ve amipleşmeden tiksinti duyma noktasına gelmiş bir protest olduğunu söyleyebiliriz.

“Çaresiz” adlı öykünün zamanı ve mekânı nesnel bir gerçekliğe dayanmaz. Bu durum, öykünün temel izleği olan yabancılaşmayı, herkesleştiren bir nitelik taşır. Öykünün başkişisi Çaresiz, aslında zamanın süreğenliğinden kopan insan türünün çığılığıdır; bu çığılık, uçurumların kenarında gözleri bağlı ilerleyen modem inşam uyandırmak içindir.

Kaynaklar

Edgü, F., *Do Sesi*, YK Yayınları, İstanbul 2002.

Foucault, M., *Özne ve İktidar*, (Çev. Işık Ergüden-Osman Akınhay), Ayrıntı Yayınları, İstanbul 1994.

Laing, R. D., *Bölünmüş Benlik*, (Çev. Selçuk Çelik) Kabalcı Yayınevi, İstanbul 1993.

<http://www.hurriyet.com.tr/zozo-nun-vefasi-28582646> (25.10.2015)